

Lezing 8 maart 2022 tijdens de uitreiking van de Aletta Jacobs Prijs aan Rebecca Gomperts door Hazal Atay, Outreach Coordinator at Women on Web

In internationale wateren en op de vleugels van de wind: Veilige abortus wereldwijd toegankelijk maken

Door Hazal Atay

Het is nu precies tien jaar geleden, in 2012, dat ik voor het eerst contact opnam met dr. Rebecca Gomperts. Dat was in het kader van de discussie over abortusbepalingen in mijn thuisland Turkije. Ik studeerde toen nog. Ik kende Rebecca niet persoonlijk, maar ik zag hoe ze met haar team landen bezocht waar abortus verboden of beperkt beschikbaar was. Uit de kust, in internationale wateren, voerden zij veilig en legaal abortussen uit. Ik raakte geïnspireerd door de steeds groter wordende internationale solidariteit op het gebied van veilige abortus en de vastberadenheid van vrouwen die de baas wilden zijn over hun eigen lichaam.

In mijn thuisland is abortus sinds de jaren tachtig legaal. Ik heb het geluk gehad op te groeien in een land met een relatief liberale abortuswetgeving. Nu kwam het recht op abortus echter in gevaar, omdat de maximale zwangerschapstermijn zou worden verkort. Dus nam ik contact op met Rebecca. In mijn jeugd las ik het werk van Simone de Beauvoir. Ik ben me er altijd bewust van geweest dat 'er maar één politieke, economische of religieuze crisis nodig is om vrouwenrechten in gevaar te brengen'. En ik heb gezien dat abortus helaas vaak het eerste recht is dat sneuvelt. De poging van de Turkse overheid om in 2012 abortus aan banden te leggen mislukte gelukkig, dankzij de publieke protesten van vrouwen die massaal de straat opgingen.

Na ons eerste contact in 2012 ben ik lid geworden van Women on Web, waar ik me ging bezighouden met belangenbehartiging en hulpverlening op het gebied van abortus. Het in 2006 opgerichte Women on Web is een van 's werelds eerste organisaties die telemedische abortussen aanbiedt. In eerste instantie probeerde het team vooral schade te beperken. Een verbod op abortus zorgt er immers niet voor dat abortus niet meer voorkomt; het wordt alleen onveiliger gemaakt. Elk jaar overlijden meer dan 22.000 vrouwen en meisjes aan complicaties na een onveilige abortus. Sterfgevallen die te voorkomen zijn met veilige abortuswetgeving.

En dit zijn alleen nog maar de *gemelde* aantallen. Veel meer vrouwen en meisjes moeten hun dromen opgeven en in armoede en omringd door geweld leven, omdat wetten en regels ze dwingen een ongewenste zwangerschap te voldragen. We weten dat politieke veranderingen en juridische hervormingen tijd kosten. Maar ondertussen gaat in het grootste deel van de wereld het lijden, dat zo gemakkelijk te voorkomen is, gewoon door. Op dit moment is abortus op verzoek in minder dan een derde van alle landen ter wereld toegestaan. En daar zit Nederland niet eens bij. De Nederlandse wet stelt nog steeds dat een abortus alleen in noodsituaties mag worden uitgevoerd. Een eenvoudig, direct verzoek van een vrouw om een abortus is dus niet geldig. In het grootste deel van de wereld wordt abortus nog altijd gezien als een misdaad. Slechts in één land is het volledig gedecriminaliseerd: Canada. In alle andere landen wordt abortus nog steeds

genoemd in het strafrecht en is de regelgeving anders dan die voor welke andere gezondheidsdienst dan ook. En ook hierin is Nederland geen uitzondering. Abortus staat nog steeds in het Wetboek van Strafrecht.

Sinds haar oprichting in 2005 heeft Women on Web wereldwijd meer dan 100.000 veilige abortussen uitgevoerd. De Women on Web-helpdesk, die hulpvragen en e-mails in 16 talen behandelt, heeft al meer dan 1.220.000 e-mails beantwoord. De Women on Web-website is inmiddels vertaald in 16 talen en wordt van over de hele wereld bezocht. In 2019 bezochten binnen één maand 2 miljoen mensen de website. Naast deze dienstverlening heeft Women on Web zich ook beziggehouden met campagnes om in verschillende landen juridische en politieke hervormingen te bewerkstelligen. In sommige landen, zoals Portugal en Ierland, is dit inderdaad gelukt. En zelfs in de landen waar we geen juridische verandering voor elkaar kregen, is de realiteit voor vrouwen toch veranderd. In landen met beperkte toegang tot abortus bieden organisaties zoals Women on Web nu een manier om toch toegang te krijgen tot veilige abortus.

Ik wil hier benadrukken dat het twee kanten op werkt: diensten als Women on Web bieden toegang tot veilige abortus, maar dat doen ze alleen omdat vrouwen zelf de moed vinden om vraagtekens te zetten bij de dwingende regels die ze krijgen opgelegd en zelf zeggenschap over hun leven en lichaam durven te nemen.

Women on Web werkt als een intermediair tussen vrouwen die een veilige abortus nodig hebben en artsen die deze kunnen uitvoeren. Als een vrouw een abortus wil, bezoekt ze via onze website een online spreekuur, waar ze een serie vragen moet beantwoorden over haar medische voorgeschiedenis en achtergrond – eigenlijk hetzelfde als een fysiek medisch consult. Dit consult wordt beoordeeld door een arts, die het verzoek goedkeurt mits er geen contra-indicaties zijn. Vervolgens wordt een pakket met abortusmedicatie naar het huisadres van de vrouw gestuurd. De vrouw ontvangt informatie over hoe ze de medicijnen moet innemen en wat ze kan verwachten, en voert dan zelf haar abortus uit. Als ze vragen heeft, kan ze altijd schrijven naar de helpdesk en artsen van Women on Web, dan krijgt ze binnen 24 uur antwoord. In noodgevallen kan ze een lokale arts raadplegen en zeggen dat ze een miskraam heeft (een abortus is immers een opgewekte miskraam) om de benodigde behandeling te krijgen.

Er is inmiddels een schat aan bewijs voorhanden die de veiligheid en efficiëntie van zelfbeheerde abortus onderstreept. Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) kan deze vorm van abortus tot de twaalfde zwangerschapsweek worden uitgevoerd. De WHO geeft daarnaast aan dat een zelfbeheerde abortus op een niet-invasieve manier en tegen niet al te hoge kosten mogelijk is, en dat het vrouwen in hun kracht kan zetten door hen een gevoel van autonomie en controle over het abortusproces en hun eigen lichaam te geven. In de afgelopen 15 jaar heeft Women on Web meer dan 20 wetenschappelijke artikelen gepubliceerd, waarin wordt gepleit voor evidence-based beleidsvorming op het gebied van abortus. In ons werk hebben we gezien dat vrouwen niet alleen kiezen voor een zelfbeheerde abortus omdat ze niet anders kunnen, omdat het van de wet niet mag of omdat ze een traumatische ervaring hebben gehad, maar ook vanuit een positie van empowerment. Vrouwen willen zeggenschap over hun eigen lichaam en leven; dit kunnen ze zelf. We moeten vrouwen vertrouwen, en ja, dat kan ook.

Women on Web werkt op basis van dat vertrouwen. Een van de vragen die mij het vaakst worden gesteld over het werk van Women on Web is: hoe weet je nou of een vrouw online de waarheid vertelt? Dat weten we inderdaad nooit. Maar we informeren vrouwen over het proces, over wat

ze kunnen verwachten, over het belang van veiligheid en het precies opvolgen van de instructies van de arts, en over de bijbehorende risico's en consequenties, zodat ze weten en begrijpen waar het over gaat. Ik denk dat dit aspect van kennisvergaring en -verspreiding ook erg belangrijk is geweest in ons werk, misschien nog wel belangrijker dan de diensten die wij leveren. In verschillende landen, bijvoorbeeld in Duitsland, mag informatie over abortus niet zomaar worden verspreid. Tijdens een campagne in Portugal in 2004 was Rebecca op televisie om aan vrouwen uit te leggen hoe abortuspillen werken. Stap voor stap, live op tv. Dat had nog nooit eerder iemand gedaan. Niemand had die informatie ooit zo met vrouwen uitgelegd en gedeeld. Kennis is macht, en ik denk dat het heel belangrijk is geweest dat Women on Web heeft bijgedragen aan de democratisering van abortusinformatie door deze specifiek voor vrouwen toegankelijk te maken. Zoals ik al zei, denk ik dat ook onderzoek een belangrijke pijler van ons werk is. Women on Web heeft meegewerkt aan een heleboel wetenschappelijke studies en bewijs geleverd voor de veiligheid van medische en telemedische abortus. Zo hebben we vorig jaar een onderzoek uitgevoerd naar het aanbod van telemedische abortus in Frankrijk – dit was daar vanwege corona tijdelijk toegestaan. Ons onderzoek heeft uitgewezen dat vrouwen lang niet alleen vanwege de pandemie kozen voor telemedische abortus; de meest genoemde redenen die vrouwen gaven voor deze keuze lagen op het gebied van privacy, geheimhouding en comfort. Een jaar later, op 19 februari 2022, heeft Frankrijk haar wet op de volksgezondheid zodanig aangepast dat telemedische abortus nu permanent is toegestaan.

Eén laatste, heel belangrijk, aspect van ons werk dat ik nog wil noemen, is openbare actievoering. Abortus kan, vooral in een gebied waar het niet vanzelfsprekend is, heel eenzaam aanvoelen. Het blijft een taboe, iets dat ondergronds en achter gesloten deuren gebeurt. Iedereen weet dat het gebeurt, maar niemand wil er over praten (logisch ook, als het om wettelijke beperkingen gaat). En als er dan al eens over abortus wordt gepraat, is dat op een negatieve toon en met een negatieve connotatie. De campagnes van Women on Waves en Women on Web hebben gezorgd voor een ander, positiever beeld en connotatie van abortus. De abortusboot die door de golven klieft en vrouwen naar internationale wateren vaart voor een veilige abortus, de abortusdrone die op de vleugels van de wind grenzen passeert en abortuspillen vervoert, of alleen al de afbeeldingen van vrouwen met pillen in hun handen: dit is de nieuwe, gedurfde beeldspraak van de strijd voor veilige abortus – en ik denk dat dit precies is wat we nodig hadden.

Tot slot van deze toespraak wil ik graag een paar bedankberichtjes voorlezen die we bij Women on Web hebben ontvangen. Ik kan nog wel een tijdje doorgaan met vertellen over ons werk, maar ik denk dat de mensen die niet hier in de zaal zitten, of die hier niet naartoe konden komen, er het meeste aan hebben. Die vrouwen wil ik nu aan het woord laten. Bovendien wil ik de berichtjes ook delen omdat dit de mooiste momenten van ons werk zijn. Hier zijn dus een paar reacties van vrouwen die de diensten van Women on Web hebben gebruikt:

Uit Qatar:

“Deze ervaring heeft me veel bewuster gemaakt van hoe totaal alleen en hulpeloos vrouwen (en dan vooral vrouwen zoals ikzelf in ontwikkelingslanden) zich kunnen voelen. Ik wil de Nederlandse oprichtster van Women on Waves bedanken (ik heb een beetje research gedaan). Ik vond het verhaal van dat meisje dat nu in Amsterdam woont en dat jaren geleden in haar thuisland is geholpen door Women on Web erg inspirerend. Ik begrijp ook dat Women on Web vrouwen zoals ik nodig heeft om anderen te helpen. Vooral vrouwen en meisjes die geen

toegang tot internet hebben. Ik wil vrouwen in mijn land graag helpen in te zien dat ze een keuze hebben, en dat er mensen zijn die écht om ze geven en hun keuzes respecteren.”

Uit Malta:

“Ik ben een 18-jarig *pro-choice* meisje uit Malta, waar abortus nog altijd illegaal is. Tijdens de pandemie hebben veel vrouwen in mijn land gebruikgemaakt van jullie abortuspillen omdat ze daarvoor niet, zoals gewoonlijk, naar Engeland of Italië konden. Heel erg bedankt dat jullie zoveel vrouwen en meisjes in landen als het mijne redden. Organisaties zoals deze geven mij zo'n enorm gerust gevoel, ik kan het haast niet beschrijven.”

Uit Noord-Ierland:

“Ik heb besloten mijn zwangerschap niet af te breken, maar het simpele feit dat jullie me de keuze gaven heeft mij geholpen zelf tot die beslissing te komen, in plaats van zonder enige optie ergens toe gedwongen te worden. Dank jullie wel.”

Een laatst bericht uit Rwanda:

“Ik wilde jullie alleen even laten weten dat de abortus voltooid is. Het gaat goed met mij, en ik ben heel erg dankbaar voor jullie hulp. Ik overwoog zelfmoord. Nu hebben jullie mijn leven gered. Jullie hebben mijn eer gered, jullie hebben mijn toekomst gered.

Jullie redden mensen.

Ik zou niet weten wat ik zonder jullie had gedaan.

Ik hou van jullie, en dat zal ik altijd blijven doen.”

Bedankt voor uw aandacht.

Hazal Atay,
Outreach Coordinator at Women on Web